

Summary

Lushpaev S. The notion of organic agricultural products: legal questions.

In the article the notion of organic agricultural products on the basis of complex analysis of current national and foreign legislation and works of scientists, which devoted to this sphere, are researched. The conclusion of paper was the proposal to consolidate the notion of organic agricultural products in agrarian legislation.

Key words: organic agricultural products, production of organic agricultural products, marking of organic agricultural products, genetically modified organisms.

УДК 355.404.52:[620.9:351.863

I. В. МАНЖУЛ

Ірина Вікторівна Манжул, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Навчально-наукового інституту контролюючої діяльності Національна академія СБ України

**ПОТЕНЦІАЛ УРЯДОВИХ ТА ВІДОМЧИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ
ЩОДО РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ**

Альтернативні джерела енергії в сучасному світі є одними із реальних перспективних джерел палива, які в змозі захистити навколишнє середовище від шкідливих викидів в атмосферне повітря як наслідок використання викопних енергоносіїв. Зазначена обставина є однією із основних причин активізації державної політики щодо правового регулювання розвитку альтернативних джерел енергії, яке здійснюється відповідно до Законів України «Про енергозбереження» від 1 липня 1994 р. № 74/94-ВР, «Про електроенергетику» від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР, «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 р. № 1391-XIV, «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 р. № 555-IV, «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу» від 5 квітня 2005 р. № 2509-IV та інших, а також підзаконних нормативно-правових актів. До останніх віднесемо: укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України (далі – КМУ), накази Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України (далі – Держенергоефективності), Національного агентства України з питань ефективного використання енергетичних ресурсів (далі – НАЕР), Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Державного агентства України з інвестицій і інновацій та деяких інших відомств, які потребують наукового дослідження й осмислення.

Одним із основних напрямів забезпечення енергетичної безпеки України є розвиток альтернативних джерел енергії. Проблеми ефективності альтернативних джерел активно досліджують О. Адаменко, В. Височанський, З. Герасимчук, С. Дев'яткін, С. Єрмілов, М. Кузьміна, Л. Матвійчук, М. Мартиненко, А. Самойленко, Г. Чибісова, Т. Шкварницька, В. Ясенєцький та інші науковці. Реалізація завдань із забезпечення енергетичної безпеки України, зокрема за рахунок розвитку альтернативних джерел енергії, підвищення енергоефективності та енергозбереження, зниження енергоємності здійснюється на основі потенціалу законів України. Зміст та спрямованість законодавства України в зазначеній сфері вивчається в науковій літературі досить широко.

Проте значно менше уваги приділяється потенціалу саме підзаконних актів, що й зумовило вибір предмету дослідження. У статті ставиться за мету аналіз підзаконних нормативно-правових актів, якими передбачається регулювання та розвиток альтернативних джерел енергії, їх позитивні аспекти, недоліки та прорахунки. Саме підзаконними актами органів виконавчої влади затверджуються програми, плани, заходи з розвитку альтернативних джерел палива, підвищення рівня енергоефективності та енергозбереження, зменшення енергоємності промисловості. Підставами їх прийняття, за загальним правилом, є критичний стан конкретної сфери енергетичної безпеки, необхідність усунення прогалин та недоліків нормативно-правового регулювання. Його удосконалення буде сприяти охороні й захисту енергетичної безпеки, успішному розв'язанню поставлених завдань в цій сфері.

Розглянемо визначення поняття – альтернативні джерела енергії. В Законі України «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 р. № 555-IV альтернативні джерела енергії визначаються як відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний гази, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів¹. Слід звернути увагу на досить широке, порівняно з європейським законодавством, поняття альтернативні джерела енергії в Україні та неоднозначне розуміння цього терміна. У ЄС спочатку до альтернативних джерел відносили скраплення і гази-

фікацію твердих палив, експлуатацію геотермальних родовищ та використання сонячної енергії. А Директива 2009/28/ЄС зазначає, що енергія з відновлювальних не викопаних джерел включає вітрову, сонячну, аеротермічну, геотермальну та океанічну енергії, гідроенергію, біомасу, газ з органічних відходів, газ з очищених стічних вод та біогаз. Міжнародна енергетична агенція виділяє такі види відновлювальних джерел: енергія біомаси, геотермальна енергія, гідроенергія, енергія океану, сонячна енергія, енергія вітру².

Варто зауважити, що альтернативні джерела енергії мають як переваги, так і недоліки. Вітрова енергія є екологічно чистим способом вироблення енергії, проте створює шум високої частоти, внаслідок чого не може бути розташована близько населених пунктів; енергія сонця – загальнодоступне і невичерпне джерело енергії, але дуже залежить від клімату місця знаходження такої установки, в якій до того ж містяться отруйні мікроелементи; мала гідроенергетика має найменшу собівартість виробництва електроенергії, не забруднює навколишнє середовище. Разом із тим її недоліком є затоплення водосховищами величезних площ родючої землі; біопаливо та біомаса, отримуванні з відходів органічних матеріалів, забезпечують екологічно чисте паліво без шкідливих наслідків для довкілля; геотермальна енергетика (природне тепло Землі) отримується від джерел тепла з великими температурами, проте потребує використання тепла біля місць видобування³.

На 2010–2015 рр. в Україні розроблено Державну цільову економічну програму енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, затверджену постановою КМУ від 1 березня 2010 р. № 243, яка декілька раз корегувалася та була продовжена до 2016 року⁴. Необхідність її прийняття зумовлювалася різними факторами і обставинами, до яких насамперед відносять низький рівень енергоефективності промисловості та її обладнання, недостатність забезпечення країни вітчизняними джерелами енергоносіїв, проблеми з постачанням імпортного викопного палива.

Програмою поставлено за мету досягнення стандартів ЄС щодо підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів, їх заміщення альтернативними видами, а тим самим – здійснення оптимізації структури енергетичного балансу та посилення конкурентоспроможності національної економіки. Аналіз зазначеної Програми допомагає виділити її основні завдання: 1) удосконалення законодавства та системи стандартизації в зазначеній сфері; 2) впровадження сучасних енергоефективних технологій, у тому числі когенераційних технологій; 3) модернізація енерговитратного технологічного обладнання технологій, матеріалів промислових підприємств; 4) впровадження санації житлових будинків, об'єктів соціальної сфери та будівель установ, які повністю утримуються за рахунок коштів державного бюджету і коштів місцевих бюджетів; 5) проведення модернізації газотранспортної системи, устаткування теплоелектростанцій, теплоелектроцентралей; 6) стимулювання населення до впровадження енергоефективного обладнання, технологій, матеріалів; 7) будівництва електрогенеруючих потужностей на основі використання енергії вітру; 8) реалізація проектів з будівництва сонячних установок для виробництва електроенергії та теплової енергії, установок для виробництва біодизеля та паливного біоетанолу, синтетичного палива; 9) відновлення малої гідроенергетики та будівництва нових потужностей; 10) спорудження установок для генерації електроенергії з використанням енергії біомаси, будівництва геотермальних теплових електростанцій з використанням супутнього газу.

Від виконання програми законодавець очікує, по-перше, зменшити залежність України від імпортованих енергоносіїв; по-друге, оптимізувати структуру енергетичного балансу держави; по-третє, удосконалити механізм державного управління і регулювання у сфері енергоефективності та енергозбереження.

КМУ затверджено Порядок використання коштів Державного бюджету для виконання зазначеної Програми; гарантії для тих суб'єктів господарювання, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії; надання пільгових кредитів інвестиційних проектів впровадження енергозберігаючих технологій та технологій з виробництва альтернативних джерел палива. Зауважимо, що належність палива до альтернативного виду енергії підтверджується спеціальним свідоцтвом⁵ після проведення експертизи⁶.

Порядок використання коштів Державного бюджету містить вказівку на напрями використання бюджетних коштів та визначення процедури їх використання. До основних напрямів використання бюджетних коштів віднесено: 1) розроблення стандартів у сфері енергоефективності, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива; 2) проведення санації об'єктів соціальної сфери, які повністю утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів; 3) стимулювання населення до впровадження енергоефективного обладнання, технологій, матеріалів і проведення відповідних робіт; 4) стимулювання промислових підприємств до проведення модернізації котелень, впровадження енергоефективного обладнання, технологій, матеріалів і проведення відповідних робіт шляхом компенсації їм частини вартості енергоефективних проектів⁷.

Розпорядником коштів визначено Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Розпорядником бюджетних коштів нижчого рівня та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. Аналіз Порядку використання коштів Державного бюджету визначає, що основними напрямками витрат є погашення кредиторської заборгованості минулих років за бюджетними зобов'язаннями, проведення модернізації та заміни котлів з переведенням їх на альтернативні види палива та стимулювання населення і підприємств до впровадження енергоефективного обладнання. Наголос робиться на необхідності проведення санації об'єктів соціальної сфери і оснащення житлових будинків будинковими приладами обліку теплової енергії.

Україна, як і інші країни ЄС (Польща, Великобританія, Італія, Бельгія, Швеція), йде по шляху запровадження системи гарантій (сертифікатів) для тих суб'єктів господарювання, що виробляють електричну енер-

гію з альтернативних джерел⁸. Гарантії (сертифікати) передбачають встановлення походження електроенергії та є механізмом підтримки її виробництва з альтернативних джерел⁹.

КМУ встановлено пільгові кредити для інвестиційних проектів впровадження енергозберігаючих технологій та технологій з виробництва альтернативних джерел палива, вони передбачають плату за використання бюджетних коштів на рівні 6 % річних; плата за користування пільговими кредитами встановлювалася на рівні, що не перевищує 10 % річних; банк не має права стягувати будь-які комісійні, пов'язані з наданням та обслуговуванням пільгових кредитів¹⁰.

Окремі повноваження з виконання Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива 2010–2015 рр. поклалися на Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП). Зокрема, зазначеним Міністерством було затверджено Порядок конкурсного відбору енергоефективних проектів, направлених на реалізацію цієї Програми. Він включав необхідний перелік документів для участі в конкурсі. Проекти, подані до конкурсу, розподіляються на шість категорій: 1) проекти з упровадження когенераційних технологій з використанням альтернативних видів палива у сфері комунальної теплоенергетики; 2) проекти з упровадження технологій використання теплових насосів; 3) проекти з упровадження технологій використання електричного теплоаккумуляційного обігріву та гарячого водопостачання; 4) проекти з проведення модернізації та заміни котлів з переведенням їх на альтернативні види палива; 5) проекти з проведення санації об'єктів соціальної сфери; 6) проекти з проведення модернізації та заміни котлів з переведенням їх на альтернативні види палива. Відбір енергоефективних проектів проводить спеціальна комісія, до складу якої входять представники шести відомств, установ та міністерств¹¹.

НКРЕКП встановив Порядок визначення питомої ваги сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії¹², її дотримання є підставою для прийняття рішення щодо встановлення «зеленого» тарифу для відповідного суб'єкта господарювання. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про електроенергетику» «зелений» тариф – спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблена лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями¹³.

«Зелений» тариф є економічним механізмом, гарантією держави виробникам, спрямованим на стимулювання виробництва електроенергії відновлюваною енергетикою та включає в себе: гарантований доступ до енергомережі, довгострокові контракти на придбання електроенергії, встановлення відносно високих закупівельних цін, які враховують вартість відновлюваних джерел енергії. «Зелений» тариф встановлюється для кожного суб'єкта господарювання, який виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії, за кожним видом альтернативної енергії та для кожного об'єкта електроенергетики¹⁴. Пільги виробникам «зеленої» енергетики надають у 98 країнах¹⁵. До 2010 р. в Україні більше 20 підприємств уже отримали право реалізовувати електроенергію за ставкою «зеленого» тарифу¹⁶.

Розпорядженням КМУ від 1 жовтня 2014 р. № 902 прийнято Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року, який містить конкретні показники з відновлюваної енергетики на період до 2020 р. та напрями використання таких енергоносіїв. Звернемо увагу на основний показник для нашого дослідження: реалізація в повному обсязі положень цього Національного плану дій дасть змогу збільшити частку енергоносіїв, вироблених з відновлюваних джерел енергії, у структурі загального кінцевого енергоспоживання України у 2020 р. до рівня не менш як 11 %. Також планом передбачено зростання потужностей вітрових електростанцій в 5,6 рази; сонячних в 5,1 рази; малої гідроенергетики – на 25 %; рекордна динаміка запланована для біомаси: у найближчі шість років потужності електростанцій на даному виді палива повинні зрости в 40 разів; у секторі виробництва теплової енергії – в 2,7 рази. Проте на практиці загального переходу на біопаливо, внаслідок багатьох обставин об'єктивного та суб'єктивного характеру, ще не відбулося.

До основних його положень віднесемо передбачення внесення змін до Податкового та Митного кодексів України з метою стимулювання альтернативних джерел енергії, а саме: 1) зниження податку на землю для підприємств відновлюваної енергетики; 2) звільнення від оподаткування: прибутку від діяльності компаній, які виробляють електроенергію з відновлюваних джерел; прибутку виробників біопалива, отриманого від продажу біопалива; прибутку підприємств, отриманого від діяльності з одночасного виробництва електричної і теплової енергії та/або виробництва теплової енергії з використанням біологічних видів палива; прибутку виробників техніки, обладнання та устаткування для виготовлення й реконструкції технічних і транспортних засобів, які споживають біологічні види палива; звільнення від обкладення податком на додану вартість операцій із ввезення на митну територію України устаткування, обладнання і матеріалів, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, і для виробництва альтернативних видів палива, а також звільнення від сплати ввізного мита такого устаткування, обладнання і матеріалів¹⁷.

Освоєння відновлюваних джерел енергії передбачається Енергетичною стратегією України на період до 2030 року, яка була схвалена розпорядженням КМУ від 24 липня 2013 р. № 1071. В ній зазначається необхідність: підвищення привабливості освоєння та розвитку тих відновлених джерел енергії, які мають високу ймовірність економічної окупності в майбутньому і є найбільш перспективними з погляду виробництва на території України; підтримання розроблення і впровадження конкурентоспроможних технологій; вирівнян-

ня умов конкуренції між традиційними і нетрадиційними видами енергії та інші заходи. Загальний потенціал використання альтернативних джерел енергії в Україні до 2030 р. оцінюється приблизно в 25 ТВт·год електроенергії на базі відновлюваних джерел енергії і близько 2 млн т біопалива¹⁸.

Для забезпечення поставлених цілей та завдань з розвитку альтернативних джерел енергії Україна намагається узгодити свою національну нормативну базу з Європейським законодавством, що регулює основні принципи діяльності відновлюваної енергетики, насамперед з Директивою 2009/28/ЄС. Нею передбачається надання гарантій інвесторів і їх заохочення до розвитку новітніх технологій та інновацій в сфері альтернативних джерел енергії; запроваджуються досить жорсткі вимоги щодо критеріїв сталого виробництва біопалив та скорочення викидів парникових газів в атмосферу.

Отже, до позитивних аспектів нормативно-правового регулювання в сфері розвитку альтернативних джерел енергії віднесемо: 1) розробку масштабної програми дій з відновлюваної енергетики, яка враховує особливості гідроенергетики, сонячної енергетики, вітрової енергетики, біоенергетики, геотермальної енергетики; 2) затвердження та виконання Державної цільової економічної програми, що містить чіткий план реалізації поставлених задач з модернізації енергетичної системи України; 3) узгодження національної нормативної бази з Європейським законодавством щодо розвитку відновлюваної енергетики. Реалізація цих заходів дає змогу формувати в суспільстві свідоме ставлення до необхідності підвищення енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Звернемо увагу на наявні прорахунки і недоліки саме відомчого регулювання в зазначеній сфері. Науковці однозначні у своїх висновках щодо декларативності багатьох нормативно-правових актів, відсутності конкретних заходів дій з їх виконання, недостатності податкових та митних стимулів виробникам альтернативних джерел енергії. Зокрема, дослідники слушно порушують питання про необхідність спрощення процедури реєстрації енергокомпаній, що працюють на альтернативних джерелах енергії, та створення такого реєстру з метою надання їм пільг у вигляді звільнення від податку на прибуток; формування реєстрів імпортерів продукції для альтернативної сировини, на які поширюються пільги у вигляді ввізного мита; урегулювання питання компенсації витрат енергокомпаній, що працюють на альтернативних джерелах, у разі їх підключення до електромереж¹⁹. Загальнодержавною проблемою є недостатність державного фінансового забезпечення прийнятих програм та заходів, неможливість їх реалізації без необхідної інформаційної підтримки, належної роботи місцевих органів самоврядування тощо.

У потенціалі нормативно-правового регулювання розвитку альтернативних джерел енергії ще має бути: подальше посилення пільгового податкового реального стимулювання приватних інвесторів; гарантії виробникам альтернативних джерел енергії щодо її купівлі за зеленими тарифами; інформування населення про необхідність захисту довкілля шляхом використання нетрадиційних джерел енергії.

¹ Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20 лютого 2003 р. № 555-IV : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/555-15>

² Кузьміна М. М. Поняття та види енергії з альтернативних джерел / М. М. Кузьміна // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – №3 (4). – С. 138.

³ Петрук В. Г. Аналіз сучасного стану альтернативної енергетики та рекомендації по екологізації паливно-енергетичного комплексу України / В. Г. Петрук, С. С. Коцюбинська, Д. В. Мацюк // Збірник матеріалів II-го Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eco.com.ua/content/analiz-suchasnogo-stanu-alternativnoi-energetiki-ta-rekomendatsii-po-ekologizatsii-palivno-e>

⁴ Про продовження строку виконання Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010–2015 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 929 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929-2015-%D0%B>

⁵ Про порядок видачі свідоцтва про належність палива до альтернативного : постанова Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2004 р. № 1307 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1307-2004-%D0%BF>

⁶ Про затвердження Порядку проведення експертизи для підтвердження належності палива до альтернативного : наказ Держкоменергозбереження від 10 грудня 2004 р. № 183 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1647-04>

⁷ Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виконання Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010–2015 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 29 червня 2011 р. № 689 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/689-2011-%D0%BF>

⁸ Про затвердження Порядку видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарювання, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії : постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 771 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/771-2013-%D0%BF>

⁹ Климчук О. Зелена енергетика України: на порозі подальшого розвитку / О. Климчук : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elektrovesti.net/post/207_zelena-energetika-ukraini-na-porozi-podalshogo-rozvitku

¹⁰ Про затвердження порядку надання пільгових кредитів для реалізації інвестиційних проектів впровадження енергозберігаючих технологій та технологій з виробництва альтернативних джерел палива : постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2006 р. № 695 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/695-2006-%D0%BF>

¹¹ Про затвердження Порядку конкурсного відбору енергоефективних проектів для їх державної підтримки за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на виконання Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010–2015 роки :

наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 6 жовтня 2011 р. № 105 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1188-11>

¹² Про затвердження Порядку визначення питомої ваги сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використання альтернативних джерел енергії : постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики від 15 червня 2012 р. № 749 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1678-12>

¹³ Про електроенергетику : Закон України від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80>

¹⁴ Про затвердження Порядку встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу для суб'єктів господарської діяльності : постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 22 листопада 2012 р. № 32 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1957-12>

¹⁵ Оржель О. Зелена перепустка до Європи / О. Оржель // Економічна правда : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/02/10/527157/>

¹⁶ Юдін М. А. Напрями вдосконалення політики енергозбереження в Україні / М. А. Юдін // Праці Одеського політехнічного університету. – 2011. – Вип. 3 (37). – С. 23.

¹⁷ Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 902-р : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/902-2014-%D1%80>

¹⁸ Енергетична стратегія України на період до 2030 р. від 24 липня 2013 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13/para3#n3>

¹⁹ Дудченко О. Альтернативні джерела енергоресурсів в українському Причорномор'ї. Аналітична записка / О. Дудченко // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/232/>

Резюме

Манжул І. В. Потенціал урядових та відомчих нормативно-правових актів щодо розвитку альтернативних джерел енергії.

Розглядаються основні підзаконні нормативно-правові акти, якими передбачено розвиток та впровадження альтернативних джерел енергії. Аналізуються державні програми, національні плани, стратегії в зазначеній сфері. Визначаються позитивні аспекти нормативно-правового регулювання, а також їх недоліки та прорахунки.

Ключові слова: альтернативні джерела енергії, енергоефективність, енергозбереження, енергоємність, підзаконні акти.

Резюме

Манжул І. В. Потенциал государственных и ведомственных нормативно-правовых актов относительно развития альтернативных источников энергии.

Рассматриваются основные подзаконные нормативно-правовые акты, которыми предусмотрено развитие и внедрение альтернативных источников энергии. Анализируются государственные программы, национальные планы, стратегии в указанной сфере. Определяются положительные аспекты нормативно-правового регулирования, а также их недостатки и просчеты.

Ключевые слова: альтернативные источники энергии, подзаконные акты, энергоэффективность, энергосбережение, энергоёмкость.

Summary

Manzhul I. Potential governmental and departmental regulations on the development of alternative energy sources.

The main subordinate regulations, which provide for the development and implementation of alternative energy sources are considered. The government programs, national plans and strategies in this area are analyzed. The positive aspects of legal regulation, as well as their weaknesses and shortcomings are determined.

Key words: alternative energy, energy efficiency, energy conservation, energy, regulations.

УДК 347.44:338.48

В. О. ОСТАШОВА

Валерія Олександрівна Осташова, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Полтавської державної аграрної академії

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Негативні тенденції, що відбуваються в українському селі, мають наслідком його фактичне вимирання та посилення міграційних процесів. З одного боку, заміна ручної праці автоматизованою полегшує життя селян, а з іншого, – полишає їх зайнятості. Пошук нових джерел для існування привів до зростання останніми роками серед сільського населення бажаючих займатися зеленим туризмом. Дійсно, природно-кліма-